

Budapesti Szemle. — 1939. 734. sz. Rédey Tivadar: *A főváros színházi világa Paulay Ede halálakor.* Értékes és finom modorban megírt színháztörténeti tanulmány. — 736. sz. Voinovich Géza: *Az irodalom mai helyzete.* „Az irodalom tömege mindenütt elcsékélyült. Az író, ismervé közönségét, meg sem írja azokat a lapokat, melyeket a mai olvasó unottan átforgatna. Az előadás általában eleven, ötletes, közvetlen, a nélkül, hogy egyéni volna. E mögött a művészi kiképzés ága és a tartalom elmarad. Olykor pontos és finom megfigyelések állnak sorba, de többnyire eleven pillanat-felvételek maradnak, ritkán szövődnek össze cselekménnyé. A lélekelemzése szinte száműzötté vált, a gondolatokkal együtt. Lomtárba került a humor és a szatira ecsetje. Egy újfajta szobaköltészet alakul ki. Az író letesz festésről, leírásról, ezzel a hangulatok rajzáról is. Az ember éveken át olvashat regényeket, elbeszéléseket, s nem talál egy tájképet, egy természet-leírást: csak az erdélyi írók tesznek kivételt. Legtöbbször pusztá mese tölti ki a köteteket, jobbára külsőséges mese, ritkán van mondanivalója. Olykor alig találni különbséget abban is, hogy magyar vagy külföldi író munkája volt-e kezünkben. Ma legtöbb mese üres szerelni történet”. — Rédey Tivadar: *Szemere Pál emlékezete.* Beszéd a Gyulai-serleggel a Kisfaludy Társaság ünnepi lakomáján. — 738. sz. Solymossy Sándor: *A népmesék eredetkérdéséhez* „Nem egyetlen népfaj régi hitvilági elemeit keressük többé a népmesékben, hanem amaz általános ősemberi hiedelmek nyomát, amelyekről alig tudnánk valamit, ha a mai ősellapotú (primitív) néptörzsek hitvilágában, mondahagyományjaiban megőrizve nem találnók annak rokonelemeit, s nyomukon rá nem ismerünk mai babonáink, szokásformáink egyik-másikára”. — 739. sz. Csekey István: *A százéves Szózat és hatása a külföldön.* Összefoglaló tanulmány a Szózat irodalmi hatásáról. — 740. sz. Kornis Gyula: *Kölcssey szobra előtt.* Kölcsey Budapesten újra ércebeöntött szobrának leplezése alkalomából mondott beszéd. — 1940. 746. sz. Viszota Gyula: *Négy év Széchenyi életében.* Széchenyi Naplói VI. kötete 1844. január 1-től 1848. március 18-ig terjedő részének rendkívül pontos ismertetése és elemzése. — 747. sz. Rédey Tivadar: *Hat év magyar színművészete.* Az 1939. évi Greguss-jutalom tárgyában tett jelentés és kritika az 1933—1938. évi színművészeti alkotásokról. — 749. sz. Kornis Gyula: *Az irodalmi műveltség értéke.* Mélyen járó irodalom bölcséleti tanulmány. „Az irodalom az általános emberi és a nemzeti szellem megértése mellett az esztétikai művelődés és finomodás legterjedelmesebb s legközvetlenebb területe”. — 750. sz. Teleki Pál: *Hollós Mátyás.* A Corvin-rend lakomáján tartott serlegbeszéd. „Vajjon összeroppant-e, elmúlt-e Mátyás király egész életmunkája? Nem delibabos emlék, hanem el nem múlóan velünk maradó érték az, hogy nemcsak nem maradtunk ki Európa legnagyobb, félezred műveltségét formáló szellemi mozgalmából, a renaissance-ból, hanem Mátyás által annak rangos részesévé váltunk”. — 751. sz. Hóman Bálint: *Hunyadi Mátyás:* „Történetünknek lehetnek, voltak is Mátyásnál emberileg nagyobb, politikai sikerek és fejlődéstörténeti hatás tekintetében szerencsésebb szereplői,

de egy sínes közöttük, akinek tehetsége és képességei oly színesek és változatosak, egyénileg annyira korszerű és egyszerűs-mind annyira magyar lett volna. Nincs közöttük — Szent István kivételével — egy sem, aki két történeti korszak határán oly jellegzetes és irányt szabó szerepet töltött volna be, mint Hunyadi Mátyás“. — 755. sz. Szász Károly: *Emlékezés Berzeviczy Albertre*. Meleghangú jellemkép és pályarajz Berzeviczy Albertről, aki „nagy tudós, ékoszavú szónok, kitűnő író, ragyogó jellemű és alapjában véve melegszívű ember volt.“ — Kornis Gyula: *Császár Elemér*. Gyászbeszéd Császár Elemér ravatalánál. „Nagy tanultság, gyors lelemény, nemes ízlés és ítéletbiztosság lakozott elmédben.“ — 755. sz. György Lajos: *Az Erdélyi Múzeum ötven esztendeje*. A nagyérdemű folyóirat történetének gondosan elnőnyedő feldolgozása.

Corvina. — 1940. 7. sz. Des. Dercsényi: *Ricordi di Luigi il Grande a Padova*. A padovai székesegyház Sz. Jakab-kápolnájában Ramiro legendájának képsorozata Nagy Lajos magyar király alakjában ábrázolja Ramiro királyt. A XIV. század végének ez a művészi alkotása érdekes bizonyossága annak a kapcsolatnak, amely a nagy király és az olasz föld között nemcsak politikai, hanem kulturális téren is uralkodott.

Erdélyi Helikon. — 1940. 7. Kovács László: *Reményik Sándor*. Gondolatait lehangoltság és melankólia árnyazza, életkedv nélküli fájás zenésíti, vagy éppen keserűség kergeti, s szépséges leroskadások fúradt képei szövődnek élénk, s nekünk mégis a gerincünk egyenesedett és keményedett meg tőlük. — Vita Zsigmond: *Bethlen Miklós*: Pálya- és jellemkép önéletrajza alapján. — 8. sz. Kovács László: *Az erdélyi költő politikája*. Annak vizsgálata, mit tett az erdélyi irodalom a megszállás idején. (Maga a szám a mai erdélyi írók gondos anthológiája).

Irodalomtörténeti Közlemények. — 1940. 3. sz. Horváth Cyrill: *Szilády Aron*. (3) Jellemzi szerkesztői munkáját, szerkesztő korában írt cikkeit. (Tévedéseire rámutat. Cáfolja azt az állítást, hogy Pelbárt a mise fölébe helyezvén a prédikációhallgatást, a refomáció tanításának lenne az előfutárja. Megmagyarázza, hogy csak félreértés mondatta Sziládyval, hogy Pelbárt a magyar nyelv jogainak volt a védelmezője.) Kiemeli, hogy Szilády középkori irodalmunkról és XVI. századi költészetünkről való tudásunkat hasonlíthatatlanul teljesebbé, részletesebbé és mélyebbé tette; egyéniségének legszembevetőbb vonása hazafias rajongása, magyarságszeretete. Ehhez járult kalvinista meggyőződésének bizonyos szeretet-túlzása. — Hankiss János: *Thales Bernard és a magyar írók*. Nagy szolgálatot tett a magyar költészet és költők nevének és értékének megismertetése terén. — Waldapfel József: *A székelvudvarhelyi kódex*. Benne az Örök boldogság fundamentoma III. Ince pápa Fundamentumának gondos fordítása. A „Mely veszedelmes legyen az szerzetes embernek ez világra térnie“ Guilelmus Peraldus De eruditione religiosorum-ából fordítás. A halálról írt elmélkedésnek Pelbártból és egyebekből idézi párhuzamait. — Adattár. *Hero és Leander*. (A sárospataki főiskolai könyvtár kéziratárából egy XVIII. századi vorskézirat. Érdekes emléke Gyöngyösi hatásának) — *Garay János levelezése* atyjával és öccsével. — Kiadatlan *Amade-versek*. (Egy himnusz Sz. Jánoshoz; a Kisfaludy Társaság népköltési gyűjteménye számára

Vácról küldött füzetben ismert és ismeretlen Amade-versek vannak. Köztük nagyon érdekes az első itt közölt dal, Faludi vallásos versének hatásával). — *Egy ismeretlen Schubert-fordítás.* (A XIX. század huszas éveiből, a Die Fürstengruft fordítása.) — *Kövy Sándor latin versei.* (Három latin vers számbavétele.) — *Fejes István ismeretlen költeménye.* (Az utolsó honvéd.) — *Baksay Sándor levele Kozma Andorhoz.* — *A Karthausi forrásaihoz.* (Dumas novellájának erősebb a hatása a regényre, mint Elek O. vallja.) — *Pótlás a Csokonai-irodalomhoz.* (Az 1938-as termés.) — (A könyvismertetések között Margócsy József figyelmeztet Hegedüs Janus Pannonius-fordításának egy tévedésére: Polycarpus nem Kalocsei György, hanem Kosztolányi György.)

Kalangya. — 1940. 7—9. sz. Herceg János: *Margalits Ede.* A hamar elfelejtett tudós rövid jellemzése. — Herceg János: *Szentelky szerepe.* Szerb patricius családból származott. Első regényében a háború előtti Bácska életét írja meg. Később gyökerét veszti. A háború után falujába tér és ott küszködik önmagával és az új viszonyokkal. Isola Bella c. regénye a vajdaság korszakának szülötte. Csuka Zoltán agitációja nyomán a vajdasági irodalom vezérévé emelkedik. Ettől kezdve a kötelességérzet serkenti munkára. — Végvári Zsolt: *A beográdi Bolyai Farkas-egyesület.* Hét esztendeje indult, a beográdi magyar egyetemi hallgatók munkaszervezeteként. Ma 91 rendes tagja van. — Herceg János: *Emlékezés Jovánovics Leára.* A korán elhunyt bácskai író a vallásos költők sajátos megtestesülése volt. Líráját az egyszerűség és páthos jellemzi. — Szirmai Károly: *A szombori magyar kultúrparlament.* Az első próba a bácskai magyar értelmiség megszervezésére a magyarság szolgálatában. — 10. sz. Reményi József: *Magyar olvasók és kritikusok.* Amerikai megfigyelései.

Koszorú. — 1940. okt. Havas István: *Császár Elemér ravatalánál.* (Gyászbeszéd.) — Agyagfalvi Hegyi István: *Császár Elemér sírjánál.* (Vers).

Magyar Könyvszemle. — 1940. 3. f. Radó Polikarp: *Sopron város kéziratos misekönyve: a Golso-kódex.* 1363-ban fejezték be. Világi papok, és pedig magyar papok számára készült. Szimonidesz Lajos: *A „Debreceeni Biblia” sorsa.* Az Országos Levéltárban megtalálta Komáromi Csipkés György magyar bibliájára vonatkozó hivatalos iratokat. Közli ezeknek jegyzékét. — Bán Imre: *A gyöngyösi református egyház könyvtára a XVII. század 70-es éveiben.* Két jegyzék maradt fenn: 1675-ből és 1677-ből. A nagyobbik 116 művet sorol fel. — Szemző Piroska: *A Pester Zeitung engedély-okirata.* Részletesen ismerteti keletkezésének körülményeit. — Varjas Béla: *Bornemisza Anna halálára kiadott kárta.* 1688-ból. — Tolnai Gábor: *Mikes Kelemen könyvtára.* (A sokat ígérő cím után csak az tűnik ki, hogy egy Párizz-Pápai szótár került elő, rajta Mikes nevének jelzésével.) — Zoványi Jenő: *Pauli Simon postillának fordítója.* Az 1608-ban megjelent fordítás Mihálykó János műve. — Jónás Alfréd: *Sci-nészettörténeti adatok az Orsz. Szécsényi-könyvtárban.* A szerző a könyvtárnak adományozta 41 kötetes színésztörténeti bibliográfiáját.

Magyar Nyelv. — 1940. 4. sz. Csüry Bálint: *Károlyi Gáspár bibliafordításának nyelvi hatásához.* Figyelmeztet arra, hogy a kiadások során a kifejezőkézséglet megváltozott. Összegyűjti nyelvünknek bibliai eredetű szavait és szólásait.